

Lévy Endre: Eduárd gyermekei

A francia színpad mesterei nem csupán üzletemberek. És jó az, hogy nem az üzleti leleményességet kell dicsérni bennük, hanem inkább azt az erényt, hogy nem riadnak vissza a problémáktól. Tudják, hogy az is mondanivaló: az a legfőbb mondanivaló, amely megfelelő föltalálásban sokkal jobban vonzza a közönséget a színház nézőterére, mint az üres fecsegés, a szófecsérlés.

A két háború között és főleg a második világháború után egyre merészebben vetik föl a társadalmi kérdéseket s mind közelebb kerülnek a legidősebb témák föltárásában. A vígjáték, a komédia igen alkalmas műfaj arra, hogy a ma emberét szólaltassa meg a színpadon. Ha van bátorsága az írónak — mintahogy Marc-Gilbert Sauvajon-nak van — lerántja a leplet a polgári társadalom tipikus alakjairól, kitarja az ajtót és lehetővé teszi, hogy bepillantsunk a francia család legintimebb életébe.

Sauvajon neve már maga is garancia. Ha a színlapon szerepel, tudjuk, hogy nem üres passable-darabot nyújt. Nem csak azért ír, hogy szórakoztasson, hanem azért, hogy a szórakoztatás művészi eszközeivel az élet időszerű kérdéseit vesse föl, amik a kacagtatáson túl mindig elgondolkoztatók. Az „Eduárd gyermekei” (a szubotícaj Népszínház legutóbbi bemutatója volt) valóban tipikusan ilyen komédia. Cselekménye és érdekes alakjai hitelesek; nem azért kerültek a színpadra, hogy megnevettessenek bennünket, hanem azért, hogy elmondják azokat a mozzanatokat, amelyekből egy társadalom élete összetevődik Nyugaton — amerre még ma is nagyon sok szem tekint, ahelyett hogy saját környezetében meglelné a szépségeket.

A Dervet-Stuart család afféle „nyugati keverék”. Francia és angol vér keveréke — mint maga Sauvajon is — ebből aztán egészen őszintén kiderül, hogy keverve se jó, mert egyetlen életeleme a képmutatás. Denise asszony a nőmozgalom lelkes tagja volt, harcolt — szép szölamokkal — a nők szabadságáért s ő maga sohasem volt és nem is lett szabad. Akik őt asszonnyá, anyává tették, egy angol diplomata, egy lengyel zongoraművész és egy francia garçon, csúfot üttek a párisi és nemzetközi polgári nőmozgalom lelkes harcosából, megajándékozták három gyerekkel és emlékekkel, amelyek hamuként hullottak azokra, akik „emléket” hagytak maguk mögött.

Kevés ilyen jó karikatúráját láttuk a polgári társadalomnak. Ha Pataki László, aki a darabot horvátból fordította és a rendezés munkáját vállalta, határozottabban kihangsúlyozza Sauvajon szándékát s nem elégszik meg csupán a könnyen gördülő vígjátékkal, akkor az évad egyik legnagyobb vígjáték-bemutatójával ajándékozta meg a közönséget. Így azután alakjai — Denise asszonyt kivéve — inkább a helyzetkómikum bő forrásaiból éltek. Dominique Revol pedig minden volt, csak éppen francia garçon nem, akiből hiányzott a párisi boulevardok sajátos könnyelmű levegője és szelleme. A for-

dítás is sokkal hivebb lett volna, ha franciából fordítjuk a színpadi művet s az eredeti szóképeknek, szójátékoknak megkapjuk az adakvát magyar kifejezőjét.

Ferenczi Ibolya, akinek ebben a darabban a főszerep jutott — elemben volt. Gazdag skálájú igazán élvezetes játékot nyújtott, mert a szerep-adta lehetőségeket nem hagyta kihasználatlanul. A szép szövegmondáshoz könnyed játék és rendkívül finom mimika párosul — egészen belefeledkeztünk a játékba. A többi szereplőről nem mondhatjuk el ugyanezt, mert Ferenczi Sauvajont játszott, a többiek a komédia villanásaiban röpdöstek ide-oda. A szerző három jellegzetes alakja; a számító angol diplomata, a lángoló lengyel művész és a felelőtlenül könnyelmű francia nem volt határozott vonalakkal megfogalmazott alak. Sántha Sándor Sir Michel Normanja idegen hang-súllyal igyekezett angol figurát adni; Dudás Lajos — igaz, megnevettetett bennünket — de inkább cirkuszi zenebohócot játszott, sem mint egy megszállott lengyel zongoraművészt. Versegi József most semmi mást nem adott, mint jó megjelenéssel szövegtolmácsolást.

Denise anya három gyermeke csupa elevenség. Bocskovics Rózi Martine-ja üdéséggel elhitette ezt velünk. Fargó Árpád elég simán játszotta a WALTER-t, csak a pózaitól kell megszabadulnia, Péter László sihederze érdekes, egyénien megfogalmazott, de kevésbé kidolgozott alak volt. Szabó István, aki a család öreg barátját alakította, ezuttal nem találta föl magát a színpadon, Juhász Anna az ő megszokott szerepkörében brillírozott, a kisebb szerepekben pedig Raczkó Ilus, Godányi Zoltán és Sántha Baba léptek föl. Dejánovics Mihájló díszletterveiből a franciás könnyedség hangja jutott kifejezésre a színpadon.

Egy vajdasági mű

A topolyai Népszínház munkája színházi törekvéseiben is figyelmet érdemel, mert fokozottabb érdeklődéssel fordul a hazai színpadi szerzők művei felé. Az utóbbi években minden évadban találkoztunk a topolyai színpadon ösbemutatóval — az idén a választás szerb színpadi szerzőre esett, hogy művét magyar fordításban ismerje meg a közönségünk.

Szubotics Velimir (a zombori Népszínház színésze) Vajdaság történelmileg adott témáját vitte színpadra; népeink testvéri együttműködését a háború, a megszállás, a népi forradalom éveiben. Mintha Vajdaság igazi arcát kereste volna a műben. Témája, alakjai emberi sorsok: emberek. Ezért is viseli a darab ezt a címet „Emberek”. Újabb bizonyosság hát, hogy vidékünk rengeteg drámai témát hordoz magában, összetettségénél fogva egyedülálló is, csak akadjon alkotója.

Szubotics Velimir a közvetlen környezetét dolgozta föl, egy kicsit úgy, mint aki történelmi távlatból állítja be alakjait, mintha megszerezte volna hozzá a szükséges distance-ot, hogy ne kelljen pusztán a fehér-fekete színeket alkalmaznia. Van ebben valami mai humanizmusunkból is, csak még a mérték bizonytalan, mert a színkeverések valahogy elmosódottá teszik az alakokat, amj regényben sokkal megengedhetőbb mint drámában, ahol mindössze pár vonal mond el mindent. A szerző merész hangja és alakábrázolása valóban egy-két remekbeszabott figurát állított elénk: Mitár gazda tipikus bácskai paraszt, a maga bizarrságában és egyszerűségében is okos paraszt, túljár a csavaros eszűek fején. A másik feledhetetlenül szép alak Szimona, a zsidó lány, aki Mitár gazda házában talál menedéket a megszállók elől: a